

Churchill och Franco

I sitt parlamentstal i torsdags förklarade Churchill att Spanien borde få plats i Förenta nationerna och antydde till och med att intima förbindelser mellan Väststaterna och Spanien vore naturliga. Det finns, yttrade han, långt mera frihet i Spanien än i staterna bakom järnridån. Liksom i sitt kända tal den 24 maj 1944 prisade han Francos politik under kriget som i stort sett förmånlig för de allierade. "Det sätt på vilket Hitler och Mussolini behandlades av general Franco är ett monumentalt exempel på tacksamhet."

Churchills jämförelse mellan Franco-Spanien och östdiktatorerna är utan tvivel i huvudsak riktig. Spanien är en hård och reaktionär diktatur, men det spanska tyranniet är efter allt att döma mindre fruktansvärt än det ryska — delvis beroende därpå att Franco inte utsträckt statsmakten till alla områden och därför inte har behov av ett i alla detaljer genomfört skräckssystem. Den icke ovanliga tendensen att ur denna synpunkt angripa den spanska regimen utan att tillika angripa den ryska tyder därför på okunnighet eller hyckleri; lika motbjudande är att utdöma den ryska diktaturen och gå förbi den spanska med tyndnad eller ursäktande försvar.

Men även om Churchills resonemang på denna punkt godtas, är det inte nödvändigt att godta hans slutsatser. Det samarbete som föreligger mellan Väststaterna — och som synes på god väg att leda till mera organiserad samverkan — byg-

ger inte bara på vissa gemensamma intressen, utan också på en gemenskap i värderingar och åskådning. Det skulle kännas som ett slag i ansiktet på många miljoner demokrater om man i denna krets av nationer införde general Franco, som med våld och under ohyggliga grymheter slagit ned en visserligen instabil och bräcklig, men till sin organisation och sina syften demokratisk ordning och som därjämte reträder den nazistisk-fascistiska idékrets från vars väld Churchill så starkt bidragit att befria Europa. Att Churchill inte inser detta är ett uttryck för en s. k. realpolitisk inställning, som är långtifrån detsamma som realism.

Även Churchills uttalanden om Spaniens roll under kriget är förvånande. År 1944 kunde de uppfattas som en taktisk fint, förstälilig med tanke på omedelbara syften. Nu verkar de mera allvarligt menade och därför mera oroande. Att Francos sympatier var på Hitlers och Mussolinis sida och att han gynnade dessa sina kolleger så länge de segrade är väl känt, inte minst genom de brittiska och amerikanska ambassadörernas memoarer. Att Francos hållning blev en annan då segerlyckan skiftade bör väl inte ge demokratierna anledning till tacksamhet. Francos onda vilja finns sannerligen intet skäl att betvivla.

Möjligt är emellertid att militära synpunkter som icke redovisas varit bestämmande för Churchills ställningstagande. Hans uttalanden skulle i så fall, liksom 1944, vara väsentligen taktiskt betingade. De blir härigenom inte mindre diskutabla.

Pressen förr och nu

Radiotjänst har till pressen översänt ett föredrag, "Svenskarna och deras drakar", som författaren Werner Aspenström hållit i serien "Fritt ur hjärtat"; syftet har tydligen varit att samla material till en debatt i ämnet under programpunkten "Tidsspegel". På grund av detta speciella syfte skall föredraget här i korthet diskuteras.

Hr Aspenström påstår att pressens utveckling präglas av "den hastigt fortskridande politiska och taktiska likriktningen av våra dagstidningar". Både nyhetsavdelningen och kultursidan skulle i allt högre grad färgas av den politiska ledningens uppfattning och utformas i enlighet med dennas direktiv.

I samband med utarbetandet av två vetenskapliga undersökningar har jag haft anledning att genomgå ett stort antal tidningar av olika politisk färg för flera årtionden. Enligt den

övertygelse jag härvid vunnit är hr Aspenströms framställning alltigenom oriktig. Utvecklingen har gått i en riktning rakt motsatt den av honom hävdade. Nyheter och kultur har inte blott tillmätts ett ständigt större utrymme — i förhållande till politiken —, utan har också blivit alltmera fria från politiskt inflytande och därmed vunnit i objektivitet. Särskilt gäller detta den socialdemokratiska pressen. Denna är visserligen fortfarande ojämförigt mest politiserad (jag undantar här och i det följande nazist- och kommunisttidningar), helt naturligt, då den är direkt anknuten till partiet och till stor del finansieras av politiska och fackliga organisationer. Denna politisering av kultur och nyheter är likväl mindre framträdande nu än förr; skillnaden mellan den socialdemokratiska och den icke socialistiska pressen har minskats.

Själva förutsättningarna för hr Aspenströms tidningskritik är alltså med all säkerhet oriktiga. Hr Aspenström söker ej heller anföra några sakskaäl eller några personliga erfaren-

heter. Han hör tydligen till den grupp av unga män som klagat över tidens ondska, trots bristande förmåga att göra de jämförelser utan vilka en dylik klagan blott blir ett uttryck för subjektiv irritation. Då han talar om att den politiska ledningen i nutidens press fungerar som "dirigent" och "inspektör" i fråga om kultur, nyheter, nöjen, idrott osv. är hans påståenden så befängda att man blott har anledning att konstatera föredragshållarens totala okunnighet i ämnet.

H. T-n